

DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

FODOR PÉTER

JELENLÉT ÉS JELENTÉS **A sport tematizálása a magyar késő modern és** **posztmodern epikában**

DE Bölcsészettudományi Kar
2007

I. Az értekezés célkitűzése, az alkalmazott módszerek

A disszertáció mind általánosabb elméleti, mind konkrét irodalomtörténeti értelemben annak a kérdésnek a megválaszolására vállalkozik: milyen tanulságokkal szolgálhatnak azok az esetek, amikor a test talán legindirektebb médiuma, az irodalmi szöveg a test legközvetlenebb és legösszetettebb kódolását, a sportot tematizálja. Mivel a modern sport a 20. századi szellem- és társadalomtudományos diszkurzusokban sokkal gyakrabban jelenik meg lebecsülésre, megvetésre, leleplezésre, mint dicséretre érdemes szociokulturális jelenségként, a munka első fejezete a versenyszerű testedzést célba vevő konzervatív, baloldali és szabadelvű bírálatok elemzése után egyféle apológiával szolgál, azáltal, hogy az angolszász sportbölcselet és a német hermeneutikai játéktelmezések belátásait is hasznosítva a sportnak a high-tech civilizációban mással nem helyettesíthető funkcióira irányítja a figyelmet.

A dolgozat második teoretikus egysége igyekszik feltérképezni a sport különféle mediális aspektusait, különös tekintettel a sportoló mozgásában testet öltő gyakorlati tudás és az ezt értelmező nyelvi megnyilatkozások viszonyrendjére. A sport és az irodalom kapcsolatrendszerének szempontjából kiemelt fontossággal bír, hogy a játéktér inkorporálásaként, illetve a gyakorlások révén elsajátított készségek és beállítódások együtteseként felfogható praktikus tudás csak korlátozottan medialisálható, amennyiben nem helyezhető ki valamilyen anyagi hordozóba, tulajdonképpen nem választható le a testről. Szigorúan véve a mozdulatok aktuális kivitelezésébe belefoglalt testritmus nem rögzíthető valamilyen értelemalapú jelrendszer segítségével, a nyelv is pontatlan közvetítő ebben az esetben. Módszertanilag mindez szükségszerűvé teszi, hogy a disszertáció hasznosítsa azokat az újabb kultúraelméleti megközelítéseket, amelyek a jelenlét- és a jelentés-termelés elkülönítéséből indulnak ki, majd a kettő közötti interakciók természetére összpontosítanak (pl. Hans Ulrich Gumbrecht és Gunter Gebauer munkái).

Az értekezés teoretikus alappilléreinek tekinthető az a megfontolás, mely szerint az irodalmi szövegek csakis annak árán képesek bármiféle történetet elbeszélni, hogy annak performativitásától, vagyis egyszeri eseményjellegétől, anyagi és testi mozzanataitól eltekintenek – mindattól, ami a sport elidegeníthetetlen része. A befogadás oldaláról ehhez hozzátehető, hogy akár a sportban való részvételhez, akár annak figyelemmel követéséhez mérten az irodalmi szövegek esztétikai hatása sokkal indirektebb, amennyiben csak összetett mediális átalakulásokon keresztül megy végbe.

A sport és az irodalom közötti ideológiai, kulturális, mediális és esztétikai különbségek bemutatását követően a disszertáció sorra veszi azokat a lehetséges okokat, amelyek valamiféle magyarázatul szolgálhatnak kettejük irodalmi művekben való összekapcsolódására. Ezek közé tartozik, hogy bár a versenyek megigéző momentumai fölöslegessé tesznek bármiféle kommentárt, ezek a pillanatok mégiscsak annyira mülékonyak, hogy megörökítésük és későbbi felidézésük érdekében rászorulnak a művészetek tartósabb, ámbátor a közvetlen élményhez mérten „gyengébb” lejegyzőrendszereire. Az irodalom oldaláról vizsgálva a kérdést a dolgozat második fejezete leginkább K. Ludwig Pfeiffer kultúrhistoriai elemzéseire és Csíkszentmihályi Mihály flow-fogalmára támaszkodva igyekszik a modern irodalom sport iránti figyelmének szükségszerűsége mellett érvelni.

Mivel a második világháborút követően a sportjátékok közül leginkább az atlétika (ezen belül főképp a futás) és a labdarúgás foglalkoztatta regényíróinkat, a magyar sportszociológiai kutatások eredményeit hasznosítva a két sportág alakulástörténetének, társadalmi beágyazottságának, illetve belső sajátosságainak összevetésére is vállalkozom.

Az elméleti bevezető részekben megfogalmazott következtetések applikálására, árnyalására és kiegészítésére az értekezés szövegelemző fejezeteiben kerül sor.. Az elmúlt félszáz esztendő magyar szépprózai alkotásai közül azokra koncentráltam, amelyekben a sportmotivika irodalomtörténetileg jelentősnek bizonyuló személyiség szemléleti, nyelvhasználati, műfaji jellemzőkkel társul. Noha a tárgyalt időszakban a század első feléhez viszonyítva szembeötlően megnő azoknak a műveknek a száma, amelyekben a sportnyelv domináns szerepet tölt be a szövegekben megszólaltatott diszkurzusok összjátékában, a disszertáció képviselte kutatói érdeklődés kevés honi előzményre támaszkodhatott, így fokozottan voltam ráutalva azokra a munkákra (főképpen Detlef Kuhlmann, Mario Leis, illetve a Markus Bülles – Markus Kaminski szerzőpáros tanulmányaira, monográfiáira), amelyek a sport és az irodalom kölcsönhatásának változatait a modernség nevezetes darabjainak interpretációja során tárgyalják. A szöveganalízisek során érvényesített interpretációs stratégia hátterét egy olyan historikus érdeklődés adja, mely azt is firtatja, milyen hasonlóságok és különbségek, folytonosságok és változások figyelhetők meg a késő modernség második hullámához tartozó és az utómodernség korszakában született sporttematizáló művek között. A kiindulásul választott topikus-motivikus távlat az interpretációs munka során narratológiai, transztextuális, stilisztikai, retorikai, mediális és metafikcionális szempontokkal bővül, annak érdekében, hogy a szövegek sporttematizációs eljárásainak poétikai funkciójára nyíljon így rálátás. Bár a dolgozat nem komparatiztikai célkitűzésekkel bír, azokban az esetekben, amikor az összehasonlító elemzés is tanulságosnak

ígérkezik, a magyar művek értelmezése során angol és német regények, novellák (pl. Allan Sillitoe: *A hosszútávfutó magányossága*, Nick Hornby: *Fociláz*, Rainer Maria Rilke: *A tornaóra*) olvasási tapasztalatait is igyekszem hasznosítani.

II. Az eredmények összegzése

A disszertáció irodalomtörténeti fejezeteinek többsége a közelmúlt egy-egy ma kanonikusnak tekinthető – már lezárult vagy még napjainkban is alakuló – epikus életművének sporttematizációs technikáit értelmezi, a szépprózai szövegeket helyezve a középpontba, ugyanakkor kitérve az adott oeuvre-höz tartozó, számunkra releváns összefüggéseket érintő esszékre, publicisztikai szövegekre, beszélgetésekre, nyilatkozatokra is. Néhány fejezet olyan szerzők alkotásainak interpretációit tartalmazza, akiknél bár csak ritkán, viszont választott témánk szempontjából nem kevés tanulsággal szolgáló módon bukkan fel a sportmotivika.

Az elemző részek első nagyobb egysége – az Ottlik-, a Mészöly- és a Mándy-fejezet – arra a kérdésre keresi a választ, milyen párbeszédbe léptethetőek egymással a késő modernség e három hagyományteremtő alakjának azok az alkotásai, amelyekben a sport tematikus és diszkurzív kitüntetettsége összekapcsolható a művekben tárgyiasuló lét- és személyiség szemléleti koncepciókkal. Az Ottlik-interpretáció abból a hierarchiából indul ki, melyet az író az atlétika és a futball között állított föl. E szerint a két sportág legfőbb különbsége abban mutatkozik meg, hogy míg az előbbi a teljesítmények objektív mérhetősége és a köznapi világtól való elkülönültsége miatt valódi versengés, addig az utóbbi nem tekinthető annak, mivel sem egyenlő feltételeket nem teremt a résztvevők számára, sem a világ igazságtalan ügymenetének ellenpólusaként nem tud működni, amennyiben ennek inkább leképeződése, mintsem időleges felfüggesztése. Azt követően, hogy ennek a szembeállításnak a *Továbbélők*, az *Iskola a határon* és a *Buda* című regényekben betöltött funkcióit részletesen elemzem, megvizsgálom, milyen válaszreakciók fogalmazódnak meg az *Iskola a határon*-ban a sportnak arra a hatásmechanizmusára, mely lehetővé teszi a testnek a tudat kontrollját föllazító performanciáját, azt, hogy az ember önmagát ne csak a cogito aktusában, önmagáért aggódó szubjektumként legyen képes megtapasztalni. Ebből a távlatból Ottlik regényének némely részlete annak a konfliktusnak a színre viteleként lesz értelmezhető, mely a karteziánus ismeretelmélet tetlenített megfigyelőjének pozíciója és a testmozgás általi bevonódásnak, önelvesztésnek az eseményszerűsége között létesül.

Az értekezés Mészöly-fejezete egyrészt *Az atléta halála* és Ottlik főművének összehasonlító elemzésére vállalkozik, másrészt bemutatja a szövegnek azokat a poétikai-retorikai megoldásait, amelyek a viszonylag zárt referenciamezővel bíró sportnyelv folyamatos metaforizációját hajtják végre. Mészöly regényében a sport képzetköréhez tartozó jelölők szemantikai áthangolása révén jön létre az az összetett allegorikus rendszer, amely által az egzisztenciális szituáltság, a szabadság nélküli lét, a személyiség belső folyamatai, a szerelmi kapcsolat alakulástörténete és a transzcendenciához fűződő lehetséges viszony egyaránt megszólaltatható. Ráadásul egy kicsinyítő tükör révén a versengés és a futás szókincse nem csupán ezeket az antropológiai aspektusokat, de a regény működésmódját is reveláló funkcióba kerül.

A sport nyelvének különféle metaforizációs eljárásokkal való többértelműsítése *A pálya szélén* című regényben olyan narratív technikákkal társul, melyek Ottlik és Mészöly műveire kevésbé jellemzőek. Mándynál ugyanis a történetmondás nem a – szándékát tekintve – rekonstrukciós mnemotechnika és a nyelv által egyfelől lehetővé tett, másrészt korlátozott verbalizáció viszonyrendszerében bontakozik ki. A disszertáció az egykor sporttudósítóként is dolgozó író novelláinak és említett regényének elemzésével térképezi föl azt a kapcsolatrendszert, mely ezekben az alkotásokban a sporttematizáció, a dinamikus elbeszélői pozíció és a szövegek mediális vonatkozásai között létrejön. *A pálya szélén*nek ezeket a szempontokat érvényesítő értelmezése olyan tanulságokkal szolgál, amelyek a mű epikatörténeti jelentőségére is új távlatot nyitnak. Nemcsak az válik ugyanis láthatóvá, hogy Mándy regénye éppen azt a kontinuitást destruálja, mely Ottliknál valamiféle Bildung-jellegű, míg Mészölynél az alkat állandóságát biztosító folyamatként mutatta fel a személyre szabott életutat, de az is, hogy *A pálya szélén*ben működő írástechnika a Mándy-kortársak tárgyalt műveihez képest sokkal erősebben kiszolgáltatja a szöveg alakulását a nem mimetikus eredetű szemantikai automatizmusok összjátékának.

A következő fejezetben azt vizsgálom, hogyan válik a sport a satirikus világgézés alapjává Moldova György rövidprózai szövegeiben. Az 1974-ben napvilágot látott *Ferencvárosi koktéln*ben közreadott tizenegy (!) novella többségének motivációs középpontját egy különös szereplő adja. Ezzel összefüggésben a szövegek visszatérő humoros hatásmechanizmusa a jellemkomikumból és az össze nem illésből ered: a sportoló a sportágához vagy a posztjához nem illeszkedő lelki alkattal, szokásokkal, hóbortokkal bír, s ebből számos bonyodalom keletkezik. A satíra műfaját jellemző kritikai távolság és értékítélet a kötet jobban sikerült darabjaiban úgy ötvöződik a szerzőnél később klisévé vált

hiperbolikus, különös és nonszensz elemekkel, hogy a történetmondás sodró lendülete, a gegek, a publicisztikus szólam és a nyelv irodalmi igényű megformáltsága között viszonylagos egyensúly alakul ki.

A Ferdinandy György írásait elemző rész elsősorban arra a különbségtermelő ismétlésre összpontosít, mely az ötvenes évekbeli magyar labdarúgás témájának a szerző novelláiban való visszatérő felbukkanása által létesül: a több elbeszélésben megjelenő hasonló fabuláris elemek, kronotoposzok és extratextuális utalások repetíciója a szövegek narratív szerkezete, stiláris megformáltsága, elbeszélőtónusa közötti eltérések miatt olyan iterációként fogható fel, mely az újrárás hogyanjára, a történet nyelvi és modális artikulálására tereli az olvasó figyelmét. Miközben Ferdinandy-nál a futballpálya olyan politikai, társadalmi jelentésekkel bíró szimbolikus harcnak lesz a terepe, mely egyszerre a diktatúra álságos mechanizmusainak nyilvános bizonyítéka és a máshol nem megfogalmazható politikai rendszerellenesség kinyilvánításának alkalma, az újabb elbeszélések gyakran élnek olyan figuratív technikával, melynek eredményeképpen a futball, a közösségi történelem és az egyéni sorstörténet között létesül dinamikus szemantikai kapcsolatrendszer. A disszertáció választott célkitűzése szempontjából kitüntetett figyelem illeti meg Ferdinandy *Hosszútávon* című írását, melyben az életút emblematikus szakaszaira való visszaemlékezés, az olykor széttartott, olykor kontaminálódó idősíkok a szöveg stiláris megformáltságával, a történetileg megkülönböztethető időindexű nyelvhasználati formák megszólaltatásával jár együtt, ráadásul a szöveg ritmikája, a rövid és hosszú (tag)mondatok váltakozása, a tipográfiai és grammatikai ellipszisek, az ismétlődő szövegelemek szoros kapcsolatot mutatnak a futás műbeli leírásával.

A *Futball és korkritika* fejezet Spiró György *Apámmal a meccsen* című elbeszélését elemezve az elbeszélő sporthoz való viszonyában megfigyelhető átalakulási folyamatot követi nyomon, mely az érzelmi azonosulástól a kritikus távolságtartás, sőt leleplező felülnézeti pozíció kialakulásáig vezet.

Az értekezés következő egysége két fejezetet foglal magában. Az első azt firtatja, miképpen járul hozzá a sporttematizáció Nádas Péter írásművészetében a test, az érzékelés, a tudat, a reflexió és a nyelviség viszonyrendszerének megjelenítéséhez. Az *Évkönyv* „október-november” fejezetében a futás olyan magányos és természetes mozgásforma, melynek telosza nem a célba érésben és nem is a test edzésében jelölhető ki, kitüntetettsége döntően eseményszerűségében rejlik, mely lehetőséget ad az én és a világ interakciójának a mindennapokban megszokottól eltérő módon való *megettörténésére*. Az értelmezés igyekszik alapos elemzését adni azoknak a narratív és szemantikai mozzanatoknak, melyek döntő

szerepet játszanak abban, hogy a Nádas-szöveg reflexív vallomásos beszédmódja a futás eredendően prezenciára épülő performatív élményének a gumbrecht-i értelemben véve kifejezetten hermeneutikai interpretációját adja.

A másik fejezetben a Nádas-mű ellenpontjának tekinthető *A futás napja* című novella elemzésére vállalkozom. Szijj Ferenc írása úgy jeleníti meg a futáshoz kapcsolódó kulturális toposzokat, illetve az államilag szervezett tömegsporteseményt konvencionálisan körülvevő klisérendszerrel, hogy az olvasó figyelme döntően arra a szűkített perspektívára összpontosul, amelyet a szövegbeli elbeszélő-főszereplő képvisel. Miközben a novellabeli alakok életvitele groteszk kontrasztban áll a sportversenyen való (vagyott) részvétellel, sőt az elbeszélő-főhős a sportolói erények inverziójaként fogható föl, azáltal, hogy a szövegbeli önnarrációban gyakorta felbukkan a futáshoz kapcsolódó metaforika, a címbeli birtokos jelzős szintagma egyszerre utal a történetet keretező futóversenyre és a főszereplő életének elbeszélte időszakaszára; ráadásul az ő önreflexióját is a futáshoz kapcsolódó konvencionális metaforikus képzetek orientálják. A vallomástevő alany számára a célba érést tulajdonképpen nem más jelentené, mint az, hogy képessé válik parabolisztikusan értelmezni saját életútját, az ehhez segítségül hívott – eredetileg konnotációkban bővelkedő – sportnyelv azonban olyan dekontextualizált idézethalmazként hat, mely az adott szöveggörnyezetben elveszíti rétegzett jelentésvonatkozásait. *A futás napja* éppen ezért olyan nyelvkritikai szöveggként interpretálható, mely igyekszik lebontani a futás/életút tropológiát.

A disszertáció ezt követően a magyar próza legfrissebb „sportkönyveinek” is figyelmet szentelő fejezetekkel folytatódik. Először annak a három évtizede jóformán folyamatosnak mondható irodalmi érdeklődésnek a nyomon követésére vállalkozom, mely a sport iránt az Esterházy-életműben a *Fancsikó és Pintától* a múlt évben megjelent kisregényig számos szövegben szembeötlően munkál. A szerző első novelláskötetében a futballpálya a fikatív valóság és a képzeleti imagináció metszéspontjaként válik kiemelt jelentőségű helyszínné, míg a labdarúgás szociolektusa úgy vesz részt a különféle nyelvhasználati módok interakciójában, hogy a fikatív világ alakjainak az ezzel szemben kialakított eltérő nyelvi magatartása mintegy a közöttük létesülő viszonyokról árulkodik.

A *Termelési-regény* értelmezése során igyekszem alátámasztani azt az állítást, mely szerint ebben a szövegben a nyelv lexikális, frazeológiai és stiláris szintjén egyaránt működésbe lépő kölcsönhatások csak részben uralható jelentéstermelő hatáseffektusainak fölértékelődése nem pusztán a szerzői biográfiából következően és nem is csak tematikusan kapcsolódik össze a labdarúgással. Esterházynál ugyanis ez a sportág magának a szöveg

létrejöttek, a posztmodern írástechnikai attitűdnek lesz a figuratív megfelelője. Elemzésemben kitérek arra is, hogyan válik a regényben a pálya különféle beszédkulturák ütközési terepévé, s miképpen vesz részt a csapattagok és riválisok által megszólaltatott viszonylag egységes szociolektus a különféle nyelvi regiszterek interakcióján alapuló jelentésképződésben.

Az Esterházy-fejezet természetesen nem feledkezik meg a szerző alkalmi írásairól sem. Ezekben a szövegekben a sportújságírás nyelvhasználati módjára való gyakori stiláris rájátszás, illetve a publicisztikus klisészótárt célba vevő ironikus kommentárok nem csupán a nyelvi megelőzöttség kiiktathatatlanságának nyílt textuális markerei, de egyszersmind azt is láthatóvá teszik, hogy az irodalom pragmatikai helyzetéből adódóan a sportról úgy lehet képes nyilatkozni, ahogy arra ennek elsődleges kommentárjaiban nincs mód. Mindeközben Esterházynál a labdarúgáshoz társadalom- és kultúrhistoriai példaérték kapcsolódik: a magyar futball hanyatlástörténetét közéleti dilemmák kontextualizálják, az írásokban megszólaló elbeszélőt a kommunizmus összeomlása, a rendszerváltoztatás térségi sajátosságai, az ország mentális állapota is foglalkoztatja. Az így jellemezhető érvelésmód nem hiányzik az *Utazás a tizenhatos mélyére* című kisregényből sem, mely, mivel terjedelmének tekintélyes részét a korábbi alkalmi szövegekből átvett részletek teszik ki, felfogható egy olyan kanonizációs gesztusként, mely az életmű publicisztikai szövegkorpuszából kiemeli az eddig kevesebb kritikai figyelmet kapott és/vagy némiképp elfeledett futballírásokat.

A labdarúgás mint téma, nyelv és diszkurzív rendszer folytonosan fölbukkan Kukorelly Endre legkülönbözőbb műfajú szövegeiben is. Része a(z) (el)beszélő színre vitt élettörténetének, tere és közege a szocializációnak, a másként-létre lehetőséget adó esemény, kiiktathatatlan eleme a személyes és közösségi kulturális identitásnak, íróelődök által is hagyományozódott toposz. Olyan „dolog”, melyről állandóan szó van a társadalmi kommunikáció médiumaiban, így hangsúlyos szólama a Kukorelly-szövegek beszélőit megelőző és részben létrehozó nyelvi univerzumnak. A szerző publicisztikai írásaiból egy olyan futball-értelmezés „olvasható ki”, mely számos játék- és sportelméleti belátással szolgálhat. Kukorellynél a futball az agonális ösztönök szabályozott és ennyiben korlátozott kiélésének terepe, melyben egyfelől lehetőség nyílik a köznapi életben nem kiaknázott egyéni képességek megmutatására, másfelől a mesterségesen létrehozott szabályok elfogadása és betartása a „valódi” életnél igazságosabb kereteket teremt a versengés számára. A játék koncentrált eseményszerkezetében a játékos jóformán állandóan cselekvés- és döntéskényszerben van, így viszont folyamatosan színre viszi saját identitását, mintegy lemeztelenedik mind maga, mind mások előtt. Kukorelly sportértelmezése hermeneutikai

megfontolásokat rejt magában, amennyiben a játék az elrejtetlenséggel, a megmutatással/megmutatkozással kerül kapcsolatba. Ebből következően nála a sport legfőbb értékének az tekinthető, hogy általa saját világunk hermeneutikailag értett, történő igazságának tapasztalatában részesülhetünk.

Az önéletrajzi, a történelmi, a nevelődési és a családregegy műfaji kódjait aktualizáló *TündérVölgyben* a futball az identitással, a szocializációval, a közösségiséggel, de egyszersmind az ember megszüntethetetlen magányosságával kapcsolatos kérdések artikulálásához kötődik. Ebben a műben a sport elemzett hermeneutikai igazságérvénye azért bír méginkább helyettesíthetetlen jelentőséggel, mert rajta kívül az eltérő életformák és értékrendszerek közötti különbségek – akárcsak provizorikus – viszonylagosítására, illetve az én és a másik közötti valódi dialógus létesítésére a regény világában más út nem kínálkozik.

A labdarúgás témája köré szerteágazó motivikus-metaforikus hálózatot kiépítő Darvasi László sport iránti írói érdeklődése – ellentétben pl. Ottlikkal, Esterházyval vagy Kukorellyvel – alapvetően nem játékelméleti megfontolásokra vezethető vissza. Erre enged következtetni, hogy rövidtörténeteiben és novelláiban szakít a pálya szigetként való nagy hagyománnyal bíró értelmezésével, amennyiben az ott történeteknek mind a magyarázatuk, mind a következményük a pályán kívül keresendő. Darvasi munkái a labdarúgásnak olyan metafizikai értelmezését adják, mely – szemben a sport(ág)nak azokkal a kultúratudományi megközelítéseivel, amelyek ezt főképpen a felszín-mélység oppozícióra épülő jelentéstermelés alól kicsúszó, performatív, jelenlét-termelő „területként” láttatják – a pályán történő eseményeket önmagukon túlmutató, s ezáltal meg is szüntető jelekként olvassa.

Az értekezés zárófejezetében Parti Nagy Lajos *A hullámzó Balaton* című novelláját értelmezem, tüzetesen elemezve a szövegben működő regiszterkeverő beszédmódot, metafiktív eljárásokat, narratív sémákat és anagrammákat. A mű legfontosabb hatásmechanizmusának az az ellentét tekinthető, mely az elbeszélés architextuális kereteként szolgáló sportolói önéletrajz mintázata és a tematizált fiktív „sportág” szokatlansága között létesül. E szöveg esetében az olvasói konzisztenciaképzés a társadalomkritikai parabolisztikusság zárt szabályrendszerével, a stiláris sokhangúságnak és egy összetett anagrammatikus „hálózat” kialakulásának egyidejű hatásával szembesül. Parti Nagy poliglott novellája azért nem viszonylagosítja radikálisan az irodalmi nyelv kitüntettségét, mert ez lesz az, ami a többi diszkurzus között úgy végzi el a maga transzfiguratív feladatát, hogy jórészt ki is jelöli a szöveg olvashatóságának modális karakterét. Az, ahogy Parti Nagy a

sportolói önéletrajz konvencionális narratív és figuratív készletét hasznosítja, az az invenciózusság, mely a sportlexika áthangolásában nála megmutatkozik, aligha történhetne meg máshol, mint egy irodalmi szövegben.

III. A szerzőnek a disszertáció témájához kapcsolódó publikációi

1. *A közvetítés kódjai. (Esterházy Péter: Hahn-Hahn grófnő pillantása).* Alföld 2003/3. 54-60. és Biczó Gábor - Kiss Noémi (szerk.): *Antropológia és irodalom.* Debrecen: Csokonai. 2003. 414-420.
2. *Lebont, építkeznek. (Parti Nagy Lajos: A hullámozó Balaton).* Alföld 2003/8. 66-76.
3. *Célra futó véletlenek. (Játék és sport néhány magyar regényben).* Alföld 2004/8. 74-86.
4. *A sport aktualitása.* Debreceni Disputa 2005/3. 4-8.
5. *Sport és irodalom: ellentmondás vagy szükségszerűség?* Magyar Műhely 2005/3. 6-13. és Menyhért Anna – Vaderna Gábor: *Amihez mindenki ért. (Kultúratudományi tanulmányok).* JAK - L'Harmattan, 2006. 163-172.
6. *Sport - kultúra - mediatitás.* Mediárium 2007/tél, 15-24.

Megjelenés előtt:

7. *Vagy szó, vagy labda? (Futball, metafikció és nyelvjáték Esterházy Péter írásművészetében).* Alföld 2007/7.
8. *A labdarúgás metafizikus olvasata. (Darvasi László: A titokzatos világválogatott).* Alföld 2007/8.
9. *Agon versus mimikri: sport, elbeszélés és mediatitás a Mándy-prózában.* Kalligram 2007/szeptember